

формування фінансової складової економічної безпеки / О. В. Ареф'єва // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – 2009. – С. 98–103. 4. Іванілов О. С. Методи та чинники оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства / О. С. Іванілов // Мат-ли наук.-практ. конф. Харків, 11 квітня 2009 р. – Х. : ХНУВС, 2009. – 324 с.

УДК 658.14/.17-026.564

Король Т. Р.

Студент 4 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Анотація. Розглянуто сутність фінансової стійкості підприємства. Узагальнено і систематизовано методи аналізу та оцінювання фінансової стійкості підприємства. Наведено і розглянуто методи оцінки фінансової стійкості, а саме відносні та абсолютні показники.

Аннотация. Рассмотрена сущность финансовой устойчивости предприятия. Систематизированы и обобщены методы анализа и оценки финансовой устойчивости предприятия. Приведены и рассмотрены методы оценки финансовой устойчивости, а именно относительные и абсолютные показатели.

Annotation. The article examines the nature of financial viability of a company. Methods of analysis and assessment of financial viability were generalized and systematized. Methods for assessing financial stability in particular relative and absolute indicators are presented and discussed.

Ключові слова: фінансова стійкість, фінансовий стан, абсолютні та відносні показники фінансової стійкості, методи аналізу й оцінки фінансової стійкості підприємства.

Фінансова стійкість підприємства є однією з головних умов ефективної роботи, розвитку й забезпечення високого рівня конкурентоспроможності підприємства. Фінансова стійкість підприємства характеризує ефективність операційного, інвестиційного і фінансового розвитку, відображає здатність підприємства відповідати за своїми боргами й зобов'язаннями. Найчастіше фінансово стійкі підприємства мають переваги над іншими підприємствами цієї ж галузі у виборі постачальників, підборі кваліфікованих кадрів та залученні інвестицій.

Останніми роками питання оцінки фінансової стійкості підприємства висвітлювали у своїх працях такі вітчизняні науковці, як: Білик М. Д., Бланк І. О., Крамаренко Г. О., Коробов М. Я., Кизим Н. А., Мамонтова Н. А., Невмержицька Н. Ю., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Ткаченко Н. В., Савицька Г. В., Тарасенко Н. В., Орехова К. В., Цал-Цалко Ю. С., Шабліста Л. М., Шірінян Л. В. та ін. [1, с. 107]. Дослідниками цієї проблематики переважно робиться висновок щодо обрання методики аналізу фінансової стійкості підприємства, яка б забезпечувала найоб'єктивніші результати аналізу діяльності підприємства.

Вагомий внесок у розробку методологічних і методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємства зробили такі російські вчені, як: Абрютіна М. С., Ковальов В. В., Макаре'єва В. І., Родіонова В. М., Сисоева Р. С., Федотова М. А., Шеремет А. Д. та ін. [1].

Метою дослідження є розкриття змістових параметрів фінансової стійкості сучасних підприємств, узагальнення та систематизація методичних підходів до її аналізу та оцінювання.

Фінансова стійкість підприємства визнається найголовнішою характеристикою фінансового стану і фінансової рівноваги будь-якої економічної системи [2]. Мамонтова Н. А. стверджує, що фінансова стійкість – це такий стан підприємства, за якого забезпечується стабільна фінансова діяльність, постійне перевищення доходів над витратами, вільний обіг грошових коштів, ефективне управління фінансовими ресурсами, безперервний процес виробництва і реалізації продукції, розширення й оновлення виробництва [3]. Павловська О. В., Притуляк Н. М. і Невмержицька Н. Ю. розглядають фінансову стійкість із позиції спроможності підприємства за рахунок власних коштів забезпечувати запаси і витрати, не допускати невиправданої дебіторської і кредиторської заборгованості та своєчасно розраховуватися за зобов'язаннями [4, с. 189]. Шабліста Л. М. стверджує,

що фінансова стійкість – це узагальнююча якісна характеристика фінансового стану підприємства, яка відображає тенденції зміни фінансових відносин на підприємстві під впливом різноманітних внутрішніх і зовнішніх чинників [5]. Білик М. Д. вважає, що фінансова стійкість – це такий стан фінансових ресурсів підприємства, за якого раціональне розпорядження ними є гарантією наявності власних коштів, стабільної прибутковості та забезпечення процесу розширеного відтворення [6, с. 302].

Проведений аналіз науково-методичних джерел свідчить про неоднозначність у визначенні поняття "фінансова стійкість".

Систематизація розглянутих підходів дозволила визначити, що фінансова стійкість розглядається у вузькому значенні як спроможність підприємства за рахунок власних коштів забезпечувати діяльність або запаси і витрати, у широкому – як складова загальної стійкості підприємства й особливий фінансовий стан. Отже, фінансова стійкість підприємства означає здатність господарюючого суб'єкта функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливих умовах внутрішнього і зовнішнього середовищ [1].

Послідовність аналізу фінансової стійкості підприємства наведено на рисунку.

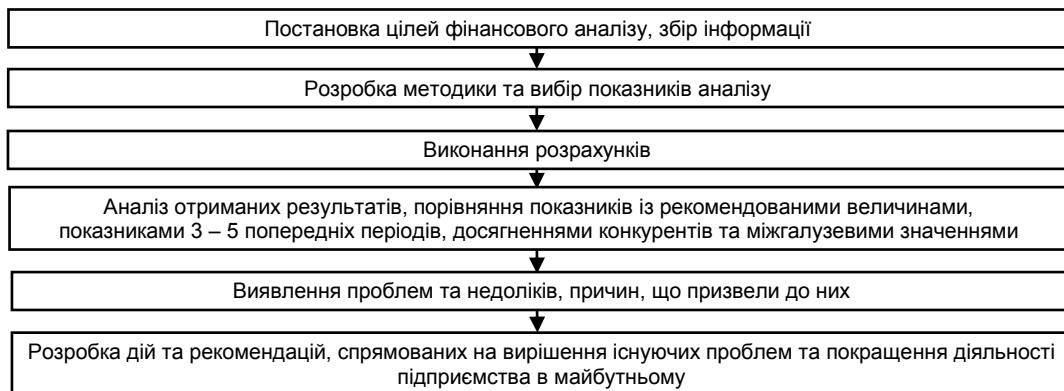

Рис. Послідовність аналізу фінансової стійкості підприємства

Основним методом, що використовується у процесі оцінки фінансової стійкості, є метод відносних показників. На основі даних фінансової звітності, зокрема форми фінансової звітності № 1 "Баланс", розраховуються різні її коефіцієнти.

Порівняння підходів різних науковців до оцінки фінансової стійкості підприємства дозволяє стверджувати, що найбільш поширеними є коефіцієнт автономії, коефіцієнт співвідношення власних і залучених коштів, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, коефіцієнт маневреності власних оборотних засобів і коефіцієнт реальної ціни.

У ході оцінки фінансового стану підприємства на основі системи показників важливим є порівняння фактичного рівня показників з їхніми нормативними значеннями. Необхідність встановлення нормативних значень показників обумовлена завданнями аналізу фінансового стану підприємства. Як свідчать результати вивчення наукових і методичних джерел, на сьогодні не існує єдиного підходу до питань оцінювання й управління фінансовою стійкістю підприємства [1].

Для оцінки фінансової стійкості підприємства, окрім відносних показників, використовується абсолютний показник – так званий трикомпонентний показник, який дозволяє визначити тип фінансової стійкості підприємства. Така оцінка фінансової стійкості ґрунтується на порівнянні обсягів запасів і витрат із величиною джерел їх фінансування [1].

Альтернативним підходом до оцінювання фінансової стійкості підприємства на основі абсолютних показників є розрахунок індикаторів фінансової стійкості. В основу розробки цього методичного підходу покладено методику Абрютіної М. С. і порівняння згрупованих пасивів за належністю підприємства й строками залучення зі згрупованими активами за формою функціонування і ступенем ліквідності. Інформаційною базою групування активів і пасивів є форма фінансової звітності № 1 "Баланс". З метою ідентифікації типу фінансової стійкості підприємства пропонується розраховувати три групи індикаторів фінансової стійкості: покриття нефінансових активів, покриття позикового короткострокового капіталу та покриття довгострокового позикового капіталу [1].

Статичні методи оцінювання й аналізу фінансової стійкості підприємства безперечно є більш об'єктивними, проте поняття статичної стійкості виражається у відтворенні обсягів виробництва і, відповідно, загального економічного потенціалу у попередніх масштабах. Сформульована в тому чи іншому форматі модель такого роду фінансової стійкості передбачає визначення кількісної оцінки фінансової ситуації, що склалася на певний момент часу на підприємстві [2].

Традиційна практика аналізу фінансової стійкості підприємства опрацювала певні прийоми й методи його здійснення [7].

Можна назвати шість основних прийомів аналізу:

горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом. У ході горизонтального аналізу порівнюються фінансові показники підприємства за балансом

(форма № 1), звітом про фінансові результати (форма № 2), звітом про рух грошових коштів (форма № 3), звітом про власний капітал (форма № 4) з показниками попереднього періоду;

вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат. Найчастіше використовують для структурного аналізу активів та пасиву за балансом (форма № 1), структурного аналізу грошових потоків за звітом про рух грошових коштів (форма № 3);

трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з рядом попередніх періодів та визначення тренда, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів. За допомогою тренда здійснюється екстраполяція найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану. Під час трендового аналізу порівнюються фінансові показники підприємства за балансом (форма № 1), звітом про фінансові результати (форма № 2), звітом про рух грошових коштів (форма № 3), звітом про власний капітал (форма № 4) за ряд попередніх періодів (3 – 5 років);

аналіз відносних показників (коефіцієнтів) – розрахунок відношень між окремими позиціями звіту або позиціями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників. Фінансові коефіцієнти є вихідною базою для наступного факторного аналізу фінансового стану підприємства. Вихідні дані для розрахунків беруться з балансу (форма № 1) та звіту про фінансові результати (форма № 2);

порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності за окремими показниками самого підприємства та його дочірніх підприємств (філій), а також міжгосподарський аналіз показників фірми порівняно з показниками конкурентів або із середньогалузевими та середніми показниками. Дані підприємства (з форм № 1 – 4) порівнюються з даними підприємств конкурентів та середньогалузевими та середніми показниками за статистичними збірниками;

факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів (причин) на результативний показник детермінованих (розділених у часі) або стохастичних (що не мають певного порядку) прийомів дослідження. При цьому факторний аналіз може бути прямим (власне аналіз), коли результативний показник розділяють на окремі складові, і зворотним (синтез), коли його окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник. Для виявлення впливу факторів використовуються дані фінансової звітності підприємства (з форм № 1 – 4) і дані синтетичного та аналітичного бухгалтерського обліку підприємства (Головна книга, журнали-ордери) [7].

Чинниками і факторами забезпечення фінансової стійкості сучасного підприємства як відкритої соціально-економічної системи є не тільки його внутрішній потенціал, спрямований на досягнення цілей економічного розвитку, а й зовнішні економічні умови, які значно впливають на продуктивну силу (ефективність) фінансово-економічного потенціалу будь-якого суб'єкта економіки. Вдосконалення методичних підходів до оцінювання фінансової стійкості підприємства належить до найважливіших проблем фінансового аналізу, оскільки недостатня фінансова стійкість може призвести до неплатоспроможності підприємства та відсутності фінансових ресурсів для забезпечення розвитку підприємства.

На сьогодні досі не існує єдиного підходу до трактування терміна "фінансова стійкість підприємства". Крім того, слід зазначити, що встановлення нормативних значень для показників й вибір методичного підходу до аналізу фінансової стійкості підприємства має відбуватися з урахуванням специфіки діяльності підприємства та цілей аналізу.

Перспективи подальших наукових досліджень за цією тематикою спрямовуються на розробку єдиного методичного підходу до оцінювання фінансової стійкості. Прямі кількісні методи встановлення фінансової стійкості підприємства ґрунтовані переважно на показниках його внутрішнього потенціалу, потребують розширеної адаптації до зовнішніх умов сучасної економіки. У перспективі необхідно здійснювати подальші дослідження в напрямі визначення кращих методик оцінювання фінансової стійкості, які б дали змогу вчасно виявити причини фінансової дестабілізації та розробити ефективні заходи щодо їх усунення.

Наук. керівн. Порожняк О. О.

Література: 1. Кремень В. М. Оцінювання фінансової стійкості підприємства / В. М. Кремень, С. Я. Шепетков // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1 (115). – С. 107–115. 2. Мельник О. М. Фінансова стійкість підприємства в сучасній економіці / О. М. Мельник // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку ; Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – Сер. Економічна. – 2010. – № 691. – С. 188–192. 3. Усатюк К. К. Фінансова стійкість підприємства / К. К. Усатюк // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – С. 196–200. 4. Павловська В. О. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / В. О. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. – 2-ге вид., без змін. – К. : КНЕУ, 2007. – 592 с. 5. Шабліста Л. Фінансова стійкість підприємства: сутність і методи оцінки / Л. Шабліста // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 2. – С. 46–57. 6. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посібн. / М. Д. Білик. – К. : КНЕУ, 2005. – 588 с. 7. Ганущак Т. В. Оцінка фінансової стійкості підприємства / Т. В. Ганущак // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2009. – С. 104–110.